Συλλογή της Νομολογίας

ΑΠΟΦΑΣΗ ΤΟΥ ΔΙΚΑΣΤΗΡΙΟΥ (πρώτο τμήμα)

της 25ης Οκτωβρίου 2012*

«Χώρος ελευθερίας, ασφάλειας και δικαιοσύνης — Διεθνής δικαιοδοσία σε αστικές και εμπορικές υποθέσεις — Ειδικές δικαιοδοσίες ως προς ενοχέςεξ αδικοπραξίας ή οιονεί αδικοπραξίας — Αρνητική αναγνωριστική αγωγή (“negative Feststellungsklage”) — Δυνατότητα του φερόμενου ως αυτουργού ζημιογόνου πράξεως να εναγάγει τον φερόμενο ως ζημιωθέντα ενώπιοντου δικαστηρίου του τόπου όπου φέρεται ότι συνέβη ή ενδέχεται να συμβείτο ζημιογόνο γεγονός προκειμένου να διαπιστωθεί η μη ύπαρξη ευθύνηςεξ αδικοπραξίας»

Στην υπόθεση C-133/11,

με αντικείμενο αίτηση προδικαστικής αποφάσεως βάσει του άρθρου 267 ΣΛΕΕ, που υπέβαλε το Bundesgerichtshof (Γερμανία) με απόφαση της 1ης Φεβρουαρίου 2011, η οποία περιήλθε στο Δικαστήριο στις 18 Μαρτίου 2011, στο πλαίσιο της δίκης

Folien Fischer AG,

Fofitec AG

κατά

Ritrama SpA,

ΤΟ ΔΙΚΑΣΤΗΡΙΟ (πρώτο τμήμα),

συγκείμενο από τους A. Tizzano, πρόεδρο τμήματος, A. Borg-Barthet, J.-J. Kasel, M. Safjan (εισηγητή) και M. Berger, δικαστές,

γενικός εισαγγελέας: N. Jääskinen

γραμματέας: A. Impellizzeri, υπάλληλος διοικήσεως,

έχοντας υπόψη την έγγραφη διαδικασία και κατόπιν της επ’ ακροατηρίου συζητήσεως της 15ης Φεβρουαρίου 2012,

λαμβάνοντας υπόψη τις παρατηρήσεις που υπέβαλαν:

— οι Folien Fischer AG και Fofitec AG, εκπροσωπούμενες από τον G. Jaekel, Rechtsanwalt,

— η Ritrama SpA, εκπροσωπούμενη από τον J. Petersen, Rechtsanwalt,

— η Γερμανική Κυβέρνηση, εκπροσωπούμενη από τους T. Henze και J. Kemper,

* Γλώσσα διαδικασίας: η γερμανική.

— η Γαλλική Κυβέρνηση, εκπροσωπούμενη από τους G. de Bergues και B. Beaupère-Manokha,

— η Ολλανδική Κυβέρνηση, εκπροσωπούμενη από τις C. Wissels και B. Koopman,

— η Πολωνική Κυβέρνηση, εκπροσωπούμενη από τον M. Szpunar,

— η Πορτογαλική Κυβέρνηση, εκπροσωπούμενη από τον L. Inez Fernandes,

— η Ελβετική Κυβέρνηση, εκπροσωπούμενη από τον D. Klingele,

— η Ευρωπαϊκή Επιτροπή, εκπροσωπούμενη από τους W. Bogensberger και M. Wilderspin,

αφού άκουσε τον γενικό εισαγγελέα που ανέπτυξε τις προτάσεις του κατά τη συνεδρίαση της 19ης Απριλίου 2012,

εκδίδει την ακόλουθη

Απόφαση

1 Η αίτηση προδικαστικής αποφάσεως αφορά την ερμηνεία του άρθρου 5, σημείο 3, του κανονισμού (ΕΚ) 44/2001 του Συμβουλίου, της 22ας Δεκεμβρίου 2000, για τη διεθνή δικαιοδοσία, την αναγνώριση και την εκτέλεση αποφάσεων σε αστικές και εμπορικές υποθέσεις (ΕΕ 2001, L 12, σ. 1).

2 Η αίτηση αυτή υποβλήθηκε στο πλαίσιο διαφοράς μεταξύ των Folien Fischer AG (στο εξής: Folien Fischer) και Fofitec AG (στο εξής: Fofitec), που εδρεύουν στην Ελβετία, και της Ritrama SpA (στο εξής: Ritrama), που εδρεύει στην Ιταλία, με αντικείμενο το αίτημά τους να αναγνωρισθεί η μη ύπαρξη αστικής ευθύνης λόγω αδικοπραξίας σε υπόθεση ανταγωνισμού.

Το νομικό πλαίσιο

3 Από τη δεύτερη αιτιολογική σκέψη του κανονισμού 44/2001 προκύπτει ότι σκοπός του κανονισμού αυτού είναι προκειμένου να διασφαλισθεί η εύρυθμη λειτουργία της εσωτερικής αγοράς, η θέσπιση «διατάξ[εων] σχετικά με την ενοποίηση των κανόνων σύγκρουσης δικαιοδοσίας στις αστικές και εμπορικές υποθέσεις καθώς και σχετικά με την απλούστευση των διατυπώσεων για την ταχεία και απλή αναγνώριση και εκτέλεση των αποφάσεων κρατών μελών που δεσμεύονται από τον ανά χείρας κανονισμό».

4 Κατά την ενδέκατη αιτιολογική σκέψη του εν λόγω κανονισμού:

«Οι κανόνες δικαιοδοσίας πρέπει να παρουσιάζουν υψηλό βαθμό προβλεψιμότητας και να βασίζονται στην αρχή της γενικής δωσιδικίας της κατοικίας του εναγομένου και η δωσιδικία αυτή πρέπει να ισχύει πάντοτε, εκτός από μερικές συγκεκριμένες περιπτώσεις όπου το επίδικο αντικείμενο ή η αυτονομία των μερών δικαιολογεί άλλο συνδετικό παράγοντα. Η κατοικία των νομικών προσώπων πρέπει να καθορίζεται αυτοτελώς ώστε να αυξάνεται η διαφάνεια των κοινών κανόνων και να αποφεύγονται οι συγκρούσεις δικαιοδοσίας.»

5 Στη δωδέκατη αιτιολογική σκέψη του εν λόγω κανονισμού τονίζεται:

«Η δωσιδικία της κατοικίας του εναγομένου πρέπει να συμπληρωθεί από εναλλακτικές δωσιδικίες που θα ισχύουν λόγω του στενού συνδέσμου μεταξύ του δικαστηρίου και της διαφοράς ή για τη διευκόλυνση του έργου της δικαιοσύνης.»

6 Στη δέκατη πέμπτη αιτιολογική σκέψη του εν λόγω κανονισμού επισημαίνεται:

«Για λόγους αρμονικής απονομής της δικαιοσύνης θα πρέπει να ελαχιστοποιηθεί η πιθανότητα παράλληλης εκδίκασης μιας υπόθεσης και να αποφεύγεται η έκδοση ασυμβιβάστων αποφάσεων σε δύο κράτη μέλη. [...]»

7 Κατά τη δέκατη ένατη αιτιολογική σκέψη του κανονισμού 44/2001:

«Πρέπει να διασφαλισθεί η συνέχεια μεταξύ [της Συμβάσεως της 27ης Σεπτεμβρίου 1968 για τη διεθνή δικαιοδοσία και την εκτέλεση αποφάσεων σε αστικές και εμπορικές υποθέσεις (ΕΕ 1972, L 299, σ. 32), όπως τροποποιήθηκε με τις διαδοχικές συμβάσεις προσχωρήσεως των νέων κρατών μελών στη Σύμβαση αυτή (στο εξής: Σύμβαση των Βρυξελλών)] και του ανά χείρας κανονισμού και γι' αυτό τον σκοπό πρέπει να προβλεφθούν μεταβατικές διατάξεις. Η ίδια ανάγκη συνέχειας ισχύει και όσον αφορά την ερμηνεία των διατάξεων της σύμβασης των Βρυξελλών από το Δικαστήριο [...]»

8 Οι κανόνες περί διεθνούς δικαιοδοσίας περιλαμβάνονται στο κεφάλαιο ΙΙ του κανονισμού 44/2001, στα άρθρα 2 έως 31.

9 Το άρθρο 2 του κανονισμού αυτού, το οποίο περιλαμβάνεται στο τιτλοφορούμενο «Γενικές διατάξεις» τμήμα 1 του κεφαλαίου ΙΙ, ορίζει στην παράγραφο 1:

«Με την επιφύλαξη των διατάξεων του παρόντος κανονισμού, τα πρόσωπα που έχουν την κατοικία τους στο έδαφος κράτους μέλους ενάγονται ενώπιον των δικαστηρίων αυτού του κράτους μέλους, ανεξάρτητα από την ιθαγένειά τους.»

10 Το άρθρο 3 του εν λόγω κανονισμού, το οποίο περιλαμβάνεται στο ίδιο τμήμα, ορίζει στην παράγραφο 1:

«Τα πρόσωπα που έχουν την κατοικία τους στο έδαφος κράτους μέλους μπορούν να εναχθούν ενώπιον των δικαστηρίων άλλου κράτους μέλους μόνο σύμφωνα με τους κανόνες που περιλαμβάνονται στα τμήματα 2 έως 7 του παρόντος κεφαλαίου.»

11 Το άρθρο 5 του ίδιου αυτού, το οποίο περιλαμβάνεται στο τιτλοφορούμενο «Ειδικές δικαιοδοσίες» τμήμα 2 του κεφαλαίου ΙΙ, ορίζει στο σημείο 3:

«Πρόσωπο που έχει την κατοικία του στο έδαφος κράτους μέλους μπορεί να εναχθεί σε άλλο κράτος μέλος:

[...]

3) ως προς ενοχές εξ αδικοπραξίας ή οιονεί αδικοπραξίας, ενώπιον του δικαστηρίου του τόπου όπου συνέβη ή ενδέχεται να συμβεί το ζημιογόνο γεγονός.»

12 Το άρθρο 27 του κανονισμού 44/2001 ορίζει:

«1. Αν έχουν ασκηθεί αγωγές με το ίδιο αντικείμενο και την ίδια αιτία μεταξύ των ίδιων διαδίκων ενώπιον δικαστηρίων διάφορων κρατών μελών, κάθε δικαστήριο εκτός εκείνου που επελήφθη πρώτο, αναστέλλει αυτεπάγγελτα τη διαδικασία του μέχρις ότου διαπιστωθεί η διεθνής δικαιοδοσία του δικαστηρίου που επελήφθη πρώτο.

2. Όταν διαπιστωθεί η διεθνής δικαιοδοσία του πρώτου επιληφθέντος δικαστηρίου, κάθε δικαστήριο εκτός εκείνου που έχει πρώτο επιληφθεί, οφείλει να διαπιστώσει την έλλειψη διεθνούς δικαιοδοσίας του υπέρ του πρώτου δικαστηρίου.»

Η διαφορά της κύριας δίκης και το προδικαστικό ερώτημα

13 Η εδρεύουσα στην Ελβετία Folien Fischer δραστηριοποιείται στην ανάπτυξη, παραγωγή και πώληση επικαλυμμένων χάρτινων ειδών και μεμβρανών. Εμπορεύεται, μεταξύ άλλων, στη Γερμανία υποθέματα για έντυπα καρτών σε ελεύθερη μορφή.

14 Η Fofitec, η οποία εδρεύει επίσης στην Ελβετία και ανήκει στον όμιλο εταιριών της Folien Fischer, είναι κάτοχος διαφόρων διπλωμάτων ευρεσιτεχνίας τα οποία προστατεύουν ορισμένα έντυπα που επιτρέπουν την αποστολή επιστολής συνοδευόμενης, μεταξύ άλλων, με κάρτα μέλους, καθώς και υποθέματα για έντυπα καρτών.

15 Η εδρεύουσα στην Ιταλία Ritrama αναπτύσσει, παράγει και εμπορεύεται πολυστρωματικά υλικά και κατεργασμένες μεμβράνες διαφόρων ειδών.

16 Με επιστολή του Μαρτίου του 2007 η Ritrama προέβαλε ότι η πολιτική διανομής της Folien Fischer και η άρνησή της να παραχωρήσει άδειες εκμεταλλεύσεως διπλωμάτων ευρεσιτεχνίας αντέβαιναν στο δίκαιο του ανταγωνισμού.

17 Κατόπιν της παραλαβής της επιστολής αυτής, οι Folien Fischer και Fofitec άσκησαν ενώπιον του Landgericht Hamburg (Γερμανία) αρνητική αναγνωριστική αγωγή με σκοπό να αναγνωρισθεί ότι η Folien Fischer δεν υποχρεούτο να θέσει τέρμα στην εμπορική της πρακτική αναφορικά με την παροχή εκπτώσεων και την κατάρτιση συμβάσεων διανομής και ότι η Ritrama δεν δικαιούτο ούτε να θέσει τέρμα στην εμπορική αυτή πρακτική ούτε να λάβει αποζημίωση για τον λόγο αυτό. Οι Folien Fischer και Fofitec ζήτησαν επίσης από το εν λόγω δικαστήριο να αναγνωρίσει ότι η Fofitec δεν υποχρεούτο να παραχωρήσει άδεια εκμεταλλεύσεως αναφορικά με τα κρίσιμα ευρωπαϊκά διπλώματα ευρεσιτεχνίας που αυτή κατείχε, τα οποία προστατεύουν την παραγωγή εντύπων και υποθεμάτων για την παραγωγή των τελευταίων.

18 Κατόπιν της ασκήσεως της αρνητικής αυτής αναγνωριστικής αγωγής, η Ritrama και η Ritrama AG, θυγατρική εταιρία εδρεύουσα στην Ελβετία, άσκησαν καταψηφιστική αγωγή ενώπιον του Tribunale di Milano (Ιταλία) προβάλλοντας ότι η συμπεριφορά των Folien Fischer και Fofitec αντέβαινε στους κανόνες του ανταγωνισμού και ζητώντας να τους καταβληθεί αποζημίωση, καθώς και να υποχρεωθεί η Fofitec να παραχωρήσει άδειες εκμεταλλεύσεως για τα κρίσιμα διπλώματα ευρεσιτεχνίας. Κατά την επ' ακροατηρίου συζήτηση ενώπιον του Δικαστηρίου, η Ritrama δήλωσε ότι η εν λόγω διαδικασία είχε ανασταλεί.

19 Η αρνητική αναγνωριστική αγωγή των Folien Fischer και Fofitec απορρίφθηκε από το Landgericht Hamburg ως απαράδεκτη. Η απόφαση του εν λόγω δικαστηρίου επιβεβαιώθηκε κατ' έφεση από το Oberlandesgericht Hamburg (Γερμανία).

20 Στην απόφασή του, το Oberlandesgericht Hamburg έκρινε ότι δεν υφίστατο διεθνής αρμοδιότητα των γερμανικών δικαστηρίων, με το σκεπτικό ότι η προβλεπόμενη στο άρθρο 5, σημείο 3, του κανονισμού 44/2001 δικαιοδοσία ως προς ενοχές εξ αδικοπραξίας δεν είναι δυνατόν να εφαρμοσθεί σε αρνητική αναγνωριστική αγωγή, όπως αυτή που άσκησαν οι Folien Fischer και Fofitec, καθότι τέτοια αγωγή σκοπεί ακριβώς στο να αποδειχθεί ότι δεν διαπράχθηκε κάποια αδικοπραξία.

21 Επιληφθέν αιτήσεως αναιρέσεως που άσκησαν οι Folien Fischer και Fofitec, το Bundesgerichtshof διερωτάται κατά πόσον η προβλεπόμενη στο άρθρο 5, σημείο 3, του κανονισμού 44/2001 δικαιοδοσία θεμελιώνεται επίσης και στην περίπτωση κατά την οποία ο φερόμενος ως ζημιώσας ασκήσει αρνητική αναγνωριστική αγωγή, με την οποία ζητεί να αναγνωριστεί ότι ο ενδεχομένως ζημιωθείς δεν δύναται

να εγείρει αξίωση στηριζόμενη επί ενδεχόμενης αδικοπραξίας. Υπό τις συνθήκες αυτές, το Bundesgerichtshof αποφάσισε να αναστείλει τη διαδικασία και να υποβάλει στο Δικαστήριο το ακόλουθο προδικαστικό ερώτημα:

«Έχει το άρθρο 5, σημείο 3, του κανονισμού […] 44/2001 […] την έννοια ότι η επί αδικοπραξιών δωσιδικία εφαρμόζεται επίσης και σε περίπτωση αρνητικής αναγνωριστικής αγωγής, με την οποία ο φερόμενος ως ζημιώσας ζητεί να αναγνωριστεί ότι ο φερόμενος ως ζημιωθείς δεν έχει, αναφορικά με συγκεκριμένα πραγματικά περιστατικά, αξιώσεις που πηγάζουν από αδικοπραξία (εν προκειμένω: παράβαση των διατάξεων του δικαίου συμπράξεων επιχειρήσεων);»

Επί του προδικαστικού ερωτήματος

Επί του παραδεκτού

22 Η Ritrama αμφισβητεί τη λυσιτέλεια του προδικαστικού ερωτήματος για την επίλυση της διαφοράς της κύριας δίκης. Η επιστολή της του Μαρτίου του 2007, στην οποία παραπέμπει το αιτούν δικαστήριο, δεν απεστάλη ως τυπική όχληση, αλλά ως απλή πρόσκληση για την έναρξη διαπραγματεύσεων προς διευθέτηση της διαφοράς. Η επιστολή αυτή δεν αποτελεί κατάλληλη βάση σε ό,τι αφορά τη διαδικασία, ούτε κατάλληλη αφορμή για να αχθεί η αναιρεσίβλητη της κύριας δίκης ενώπιον δικαστηρίου. Συνεπώς, οι Folien Fischer και Fofitec δεν έχουν έννομο συμφέρον.

23 Η Ritrama προβάλλει επίσης ότι, δεδομένου ότι δεν ανταγωνίζεται με τις Folien Fischer και Fofitec στη Γερμανία, η επίμαχη αδικοπραξία δεν είναι δυνατόν να συνέβη στο εν λόγω κράτος μέλος υπό την έννοια του δικονομικού δικαίου. Ως εκ τούτου, τα γερμανικά δικαστήρια δεν μπορούσαν να θεμελιώσουν τη διεθνή τους δικαιοδοσία στο άρθρο 5, σημείο 3, του κανονισμού 44/2001.

24 Ως προς τούτο, πρέπει να γίνει δεκτό, αφενός, ότι η Ritrama σκοπεί στην αμφισβήτηση του έννομου συμφέροντος των Folien Fischer και Fofitec στη διαδικασία ενώπιον του αιτούντος δικαστηρίου και αμφισβητεί τη λυσιτέλεια του προδικαστικού ερωτήματος. Όπως, όμως, ήδη έχει κρίνει το Δικαστήριο, το αιτούν δικαστήριο είναι το μόνο αρμόδιο να διαπιστώσει και να εκτιμήσει τα πραγματικά περιστατικά της διαφοράς της οποίας επιλαμβάνεται, καθώς και να ερμηνεύσει και να εφαρμόσει το εθνικό δίκαιο (βλ. αποφάσεις της 11ης Σεπτεμβρίου 2008, C-11/07, Eckelkamp κ.λπ., Συλλογή 2008, σ. I-6845, σκέψη 32, καθώς και της 26ης Μαΐου 2011, Stichting Natuur en Milieu κ.λπ., C-165/09 έως C-167/09, Συλλογή 2011, σ. I-4599, σκέψη 47).

25 Αφετέρου, σε κάθε περίπτωση, κατά πάγια νομολογία, εναπόκειται αποκλειστικώς στο εθνικό δικαστήριο να εκτιμήσει, λαμβάνοντας υπόψη τις ιδιαιτερότητες της ενώπιόν του εκκρεμούσας υποθέσεως, τόσο την αναγκαιότητα της προδικαστικής αποφάσεως για την έκδοση της δικής του αποφάσεως όσο και το λυσιτελές των ερωτημάτων που υποβάλλει στο Δικαστήριο (αποφάσεις της 7ης Δεκεμβρίου 2010, C-439/08, VEBIC, Συλλογή 2010, σ. I-12471, σκέψη 41, καθώς και της 16ης Φεβρουαρίου 2012, C-118/11, Eon Aset Menidjmunt, σκέψη 76 και εκεί παρατιθέμενη νομολογία).

26 Το Δικαστήριο μπορεί να αρνηθεί να απαντήσει σε προδικαστικό ερώτημα εθνικού δικαστηρίου μόνον οσάκις προκύπτει προδήλως ότι η ερμηνεία του δικαίου της Ένωσης την οποία ζητεί το εθνικό δικαστήριο δεν έχει καμία σχέση με το υποστατό ή το αντικείμενο της διαφοράς της κύριας δίκης, όταν το πρόβλημα είναι υποθετικής φύσεως ή ακόμα όταν το Δικαστήριο δεν διαθέτει τα πραγματικά ή νομικά στοιχεία που είναι αναγκαία προκειμένου να δώσει χρήσιμη απάντηση στα ερωτήματα που του έχουν υποβληθεί (βλ., μεταξύ άλλων, αποφάσεις της 22ας Ιουνίου 2010, C-188/10 και C-189/10, Melki και Abdeli, Συλλογή 2010, σ. I-5667, σκέψη 27, καθώς και της 28ης Φεβρουαρίου 2012, C-41/11, Inter-Environnement Wallonie και Terre wallonne,, σκέψη 35).

27 Τα παραπάνω δεν ισχύουν, όμως, εν προκειμένω, δεδομένου ότι το αιτούν δικαστήριο παρέθεσε με σαφήνεια τους λόγους για τους οποίους υπέβαλε το προδικαστικό ερώτημα, η δε απάντηση στο ερώτημα αυτό είναι αναγκαία προκειμένου να αποφανθεί αυτό επί της διαφοράς της οποίας έχει επιληφθεί.

28 Υπό τις συνθήκες αυτές, η αίτηση προδικαστικής αποφάσεως πρέπει να κριθεί παραδεκτή.

Επί της ουσίας

29 Με το ερώτημά του, το αιτούν δικαστήριο ζητεί, κατ' ουσίαν, να διευκρινιστεί κατά πόσον το άρθρο 5, σημείο 3, του κανονισμού 44/2001 έχει την έννοια ότι εμπίπτει στο πεδίο εφαρμογής της εν λόγω διατάξεως αρνητική αναγνωριστική αγωγή με αντικείμενο να διαπιστωθεί η μη ύπαρξη ευθύνης εξ αδικοπραξίας.

Προκαταρκτικές παρατηρήσεις

30 Κατά πρώτο λόγο, πρέπει να υπομνησθεί, αφενός, ότι οι διατάξεις του κανονισμού 44/2001 πρέπει να ερμηνεύονται αυτοτελώς, λαμβανομένων υπόψη του συστήματος και των σκοπών του (βλ., μεταξύ άλλων, αποφάσεις της 16ης Ιουλίου 2009, C-189/08, Zuid-Chemie, Συλλογή 2009, σ. I-6917, σκέψη 17 και εκεί παρατιθέμενη νομολογία, καθώς και της 25ης Οκτωβρίου 2011, C-509/09 και C-161/10, eDate Advertising και Martinez, Συλλογή 2011, σ. I-10269, σκέψη 38).

31 Αφετέρου, στον βαθμό που ο κανονισμός 44/2001 αντικαθιστά, στις σχέσεις των κρατών μελών, τη Σύμβαση των Βρυξελλών, η ερμηνεία που έχει δοθεί από το Δικαστήριο όσον αφορά τις διατάξεις της Συμβάσεως αυτής ισχύει και για τις διατάξεις του εν λόγω κανονισμού, οσάκις οι διατάξεις των πράξεων αυτών μπορούν να χαρακτηριστούν ως ισοδύναμες (προπαρατεθείσες αποφάσεις Zuid-Chemie, σκέψη 18, καθώς και eDate Advertising και Martinez, σκέψη 39).

32 Πάντως, οι σχετικές με την υπό κρίση υπόθεση διατάξεις του κανονισμού 44/2001, ήτοι τα άρθρα 5, σημείο 3, και 27 του κανονισμού αυτού, αντανακλούν το ίδιο σύστημα με εκείνες της Συμβάσεως των Βρυξελλών και, επιπλέον, έχουν σχεδόν πανομοιότυπο γράμμα. Λαμβανομένης υπόψη της ισοδυναμίας αυτής, πρέπει, σύμφωνα με τη δέκατη ένατη αιτιολογική σκέψη του κανονισμού 44/2001, να διασφαλιστεί η ερμηνευτική συνέχεια των δύο αυτών πράξεων (βλ. προπαρατεθείσα απόφαση Zuid-Chemie, σκέψη 19).

33 Κατά δεύτερο λόγο, πρέπει να υπομνησθεί, αφενός, ότι ο κανονισμός 44/2001 επιδιώκει την επίτευξη σκοπού αναγόμενου στην ασφάλεια δικαίου ο οποίος έγκειται στην ενίσχυση της έννομης προστασίας των εγκατεστημένων εντός της Ευρωπαϊκής Ένωσης ατόμων, παρέχοντας ταυτόχρονα στον μεν ενάγοντα τη δυνατότητα να προσδιορίζει ευχερώς το δικαστήριο στο οποίο μπορεί να ασκήσει αγωγή, στον δε εναγόμενο τη δυνατότητα να προβλέπει ευλόγως το δικαστήριο ενώπιον του οποίου μπορεί να εναχθεί (βλ., μεταξύ άλλων, απόφαση της 23ης Απριλίου 2009, C-533/07, Falco Privatstiftung και Rabitsch, Συλλογή 2009, σ. I-3327, σκέψη 22 και εκεί παρατιθέμενη νομολογία, καθώς και της 17ης Νοεμβρίου 2011, C-327/10, Hypoteční banka, Συλλογή 2011, σ. I-11543, σκέψη 44).

34 Αφετέρου, οι προβλέπουσες ειδικές δικαιοδοσίες διατάξεις του κανονισμού 44/2001 πρέπει, σύμφωνα με τη δωδέκατη αιτιολογική σκέψη του εν λόγω κανονισμού, να ερμηνεύονται λαμβανομένου υπόψη του σκοπού που συνίσταται στη διευκόλυνση του έργου της δικαιοσύνης.

35 Υπό το πρίσμα των σκέψεων αυτών πρέπει να ερμηνευθεί το άρθρο 5, σημείο 3, του κανονισμού 44/2001.

Το πεδίο εφαρμογής του άρθρου 5, σημείο 3, του κανονισμού 44/2001

36 Διαπιστώνεται ότι, κατά το γράμμα του άρθρου 5, σημείο 3, του κανονισμού 44/2001, ο κανόνας περί ειδικής δικαιοδοσίας που αποτελεί το αντικείμενο της διατάξεως αυτής προβλέπεται, κατά γενικό τρόπο, «ως προς ενοχές εξ αδικοπραξίας ή οιονεί αδικοπραξίας». Συνεπώς, τέτοια διατύπωση δεν μπορεί να αποκλείσει, ευθύς εξαρχής, μια αρνητική αναγνωριστική αγωγή από το πεδίο εφαρμογής της εν λόγω διατάξεως.

37 Κατά πάγια νομολογία, ο κανόνας περί ειδικής δικαιοδοσίας, τον οποίο προβλέπει, κατά παρέκκλιση από την αρχή δωσιδικίας των δικαστηρίων της κατοικίας του εναγομένου, το άρθρο 5, σημείο 3, του κανονισμού 44/2001, στηρίζεται στην ύπαρξη ιδιαιτέρως στενού συνδέσμου μεταξύ της διαφοράς και του δικαστηρίου του τόπου όπου συνέβη ή ενδέχεται να συμβεί το ζημιογόνο γεγονός, συνδέσμου ο οποίος δικαιολογεί την απονομή διεθνούς δικαιοδοσίας στο τελευταίο για λόγους ορθής απονομής της δικαιοσύνης και αποτελεσματικής οργανώσεως της δίκης (βλ. προπαρατεθείσες αποφάσεις Zuid-Chemie, σκέψη 24, καθώς και eDate Advertising και Martinez, σκέψη 40).

38 Πράγματι, στις ενοχές εξ αδικοπραξίας, ο δικαστής του τόπου όπου συνέβη ή ενδέχεται να συμβεί το ζημιογόνο γεγονός είναι κατά κανόνα ο πλέον κατάλληλος να αποφανθεί, ιδίως για λόγους εγγύτητας με τη διαφορά και εύκολης διεξαγωγής των αποδείξεων (βλ., συναφώς, αποφάσεις της 1ης Οκτωβρίου 2002, C-167/00, Henkel, Συλλογή 2002, σ. I-8111, σκέψη 46, και Zuid-Chemie, προπαρατεθείσα, σκέψη 24).

39 Υπενθυμίζεται επίσης ότι η φράση «τόπο[ς] όπου συνέβη ή ενδέχεται να συμβεί το ζημιογόνο γεγονός» του άρθρου 5, σημείο 3, του κανονισμού 44/2001 αφορά τόσο τον τόπο επελεύσεως της ζημίας όσο και τον τόπο όπου συνέβη το γενεσιουργό της ζημίας γεγονός, με αποτέλεσμα να μπορεί να εναχθεί ο εναγόμενος, κατ' επιλογή του ενάγοντος, ενώπιον του δικαστηρίου του ενός ή του άλλου από τους δύο αυτούς τόπους (απόφαση της 19 Απριλίου 2012, C-523/10, Wintersteiger, σκέψη 19 και εκεί παρατιθέμενη νομολογία).

40 Ως εκ τούτου, το εθνικό δικαστήριο πρέπει να εντοπίσει ένα από τα δύο αυτά συνδετικά στοιχεία προκειμένου να είναι σε θέση να κηρύξει εαυτό διεθνώς αρμόδιο να δικάσει μια διαφορά που αφορά ενοχή εξ αδικοπραξίας ή οιονεί αδικοπραξίας.

41 Πρέπει επομένως να καθορισθεί κατά πόσον, παρά την ιδιαιτερότητα της αρνητικής αναγνωριστικής αγωγής, η διεθνής δικαιοδοσία για την εκδίκαση τέτοιας αγωγής μπορεί να θεμελιωθεί βάσει των κριτηρίων που καθιερώνονται στο άρθρο 5, σημείο 3, του κανονισμού 44/2001.

42 Ως προς τούτο, διαπιστώνεται ότι η ιδιαιτερότητα της αρνητικής αναγνωριστικής αγωγής έγκειται στο ότι ο ενάγων ζητεί να διαπιστωθεί η μη συνδρομή των προϋποθέσεων για τη στοιχειοθέτηση ευθύνης, η οποία θεμελιώνει δικαίωμα του εναγόμενου σε αποκατάσταση.

43 Στο πλαίσιο αυτό, όπως ανέφερε ο γενικός εισαγγελέας στο σημείο 46 των προτάσεών του, μια αρνητική αναγνωριστική αγωγή συνεπάγεται επομένως αναστροφή των συνήθων ρόλων σε υποθέσεις αδικοπραξίας, καθότι ο ενάγων είναι ο ενδεχόμενος οφειλέτης παροχής λόγω αδικοπραξίας, ενώ ο εναγόμενος είναι το πιθανό θύμα της πράξεως αυτής.

44 Εντούτοις, η αναστροφή αυτή των ρόλων δεν μπορεί να αποκλείσει την αρνητική αναγνωριστική αγωγή από το πεδίο εφαρμογής του άρθρου 5, σημείο 3, του κανονισμού 44/2001.

45 Πράγματι, οι αφορώντες τη δυνατότητα προβλέψεως του αρμοδίου δικαστηρίου και την ασφάλεια δικαίου σκοποί, τους οποίους επιδιώκει η διάταξη αυτή και έχει επανειλημμένως υπενθυμίσει η νομολογία (βλ., αποφάσεις της 15ης Μαρτίου 2012, C-292/10, G, σκέψη 39, και Wintersteiger, προπαρατεθείσα, σκέψη 23), δεν συνδέονται ούτε με την κατανομή των αντιστοίχων ρόλων του ενάγοντος και του εναγόμενου ούτε με την προστασία ενός εκ των δύο.

46 Ειδικότερα, το άρθρο 5, σημείο 3, του κανονισμού 44/2001 δεν επιδιώκει τον ίδιο σκοπό με τους κανόνες περί διεθνούς δικαιοδοσίας οι οποίοι περιλαμβάνονται στα τμήματα 3 έως 5 του κεφαλαίου ΙΙ του ίδιου κανονισμού και αποσκοπούν στην ενίσχυση της προστασίας του ασθενέστερου διαδίκου (βλ., απόφαση της 20ής Μαΐου 2010, C-111/09, ČPP Vienna Insurance Group, Συλλογή 2010, σ. I-4545, σκέψη 30 και εκεί παρατιθέμενη νομολογία).

47 Κατά συνέπεια, όπως ορθώς προβάλλουν η Folien Fischer, η Fofitec, η Γερμανική, η Γαλλική, η Ολλανδική και η Πορτογαλική Κυβέρνηση, καθώς και η Ευρωπαϊκή Επιτροπή, η εφαρμογή του άρθρου 5, σημείο 3, δεν εξαρτάται από την προϋπόθεση να έχει ασκήσει την αγωγή το φερόμενο ως θύμα.

48 Ασφαλώς, το έννομο συμφέρον του ασκούντος αρνητική αναγνωριστική αγωγή διαφέρει από το αντίστοιχο εκείνου που ασκεί αγωγή με αίτημα να αναγνωρισθεί ότι ο εναγόμενος ευθύνεται για τη ζημία και να υποχρεωθεί ο τελευταίος να καταβάλει αποζημίωση. Εντούτοις, σε αμφότερες τις περιπτώσεις, ο έλεγχος εκ μέρος του επιληφθέντος δικαστηρίου αφορά βασικά τα ίδια πραγματικά και νομικά στοιχεία.

49 Εξάλλου, όπως προκύπτει από τη σκέψη 45 της αποφάσεως της 6ης Δεκεμβρίου 1994, C-406/92, Tatry (Συλλογή 1994, σ. I-5439), η οποία αφορά μεν την ερμηνεία, μεταξύ άλλων, του σχετικού με την εκκρεμοδικία άρθρου 21 της Συμβάσεως των Βρυξελλών (νυν άρθρου 27 του κανονισμού 44/2001), η αγωγή με την οποία ζητείται να αναγνωριστεί ότι ο εναγόμενος έχει ευθύνη για ορισμένη ζημία και να υποχρεωθεί συναφώς στην καταβολή αποζημιώσεως έχει την ίδια αιτία και το ίδιο αντικείμενο με αγωγή ασκηθείσα από τον ίδιο εναγόμενο με αίτημα να αναγνωριστεί ότι δεν υπέχει ευθύνη για την εν λόγω ζημία.

50 Πρέπει ακόμα να διευκρινιστεί ότι, κατά το στάδιο εξετάσεως της διεθνούς δικαιοδοσίας, το επιληφθέν δικαστήριο δεν εκτιμά ούτε το παραδεκτό ούτε το βάσιμο της αρνητικής αναγνωριστικής αγωγής κατά την εθνική του νομοθεσία, αλλά εντοπίζει αποκλειστικώς τα συνδετικά στοιχεία με το κράτος στο οποίο εδρεύει, τα οποία δικαιολογούν τη διεθνή του δικαιοδοσία δυνάμει του άρθρου 5, σημείο 3, του κανονισμού 44/2001.

51 Υπό τις συνθήκες αυτές, η ιδιαιτερότητα της αρνητικής αναγνωριστικής αγωγής, η οποία υπομνήσθηκε στη σκέψη 42 της παρούσας αποφάσεως, δεν ασκεί επιρροή στην εξέταση που πρέπει να πραγματοποιήσει εθνικό δικαστήριο προκειμένου να διαπιστώσει τη διεθνή του δικαιοδοσία ως προς ενοχές εξ αδικοπραξίας ή οιονεί αδικοπραξίας, δεδομένου ότι πρόκειται αποκλειστικώς περί της αποδείξεως ότι υφίσταται συνδετικό στοιχείο με το κράτος στο οποίο αυτό εδρεύει.

52 Ως εκ τούτου, εάν τα επίμαχα στοιχεία στην αρνητική αναγνωριστική αγωγή μπορούν να δικαιολογήσουν το σύνδεσμο με το κράτος στο οποίο είτε συνέβη το γενεσιουργό της ζημίας γεγονός είτε επήλθε ή ενδέχεται να επέλθει η ζημία, δυνάμει της υπομνησθείσας στη σκέψη 39 της παρούσας αποφάσεως νομολογίας, το δικαστήριο ενός εκ των δύο αυτών τόπων μπορεί εγκύρως, βάσει του άρθρου 5, σημείο 3, του κανονισμού 44/2001, να κηρύξει εαυτό αρμόδιο για την εκδίκαση της αγωγής αυτής, ανεξαρτήτως του εάν η εν λόγω αγωγή ασκήθηκε από το φερόμενο ως θύμα αδικοπραξίας ή από τον ενδεχόμενο οφειλέτη ενοχής που βασίζεται σε αυτή.

53 Αντιθέτως, το δικαστήριο που δεν είναι σε θέση να εντοπίσει στο κράτος όπου εδρεύει ένα εκ των συνδετικών σημείων που υπομνήσθηκαν στη σκέψη 39 της παρούσας αποφάσεως, δεν μπορεί να κηρύξει εαυτό αρμόδιο χωρίς να παραβλέψει τους σκοπούς του άρθρου 5, σημείο 3, του κανονισμού 44/2001.

54 Εκ των ανωτέρω προκύπτει ότι, προκειμένου να προσδιορισθεί η διεθνής δικαιοδοσία των εθνικών δικαστηρίων, μια αρνητική αναγνωριστική αγωγή δεν είναι δυνατόν να αποκλείεται από το πεδίο εφαρμογής του άρθρου 5, σημείο 3, του κανονισμού 44/2001.

55 Κατά συνέπεια, στο υποβληθέν ερώτημα πρέπει να δοθεί η απάντηση ότι το άρθρο 5, σημείο 3, του κανονισμού 44/2001 έχει την έννοια ότι εμπίπτει στο πεδίο εφαρμογής της εν λόγω διατάξεως αρνητική αναγνωριστική αγωγή με αντικείμενο να διαπιστωθεί η μη ύπαρξη ευθύνης εξ αδικοπραξίας ή οιονεί αδικοπραξίας.

Επί των δικαστικών εξόδων

56 Δεδομένου ότι η παρούσα διαδικασία έχει ως προς τους διαδίκους της κύριας δίκης τον χαρακτήρα παρεμπίπτοντος που ανέκυψε ενώπιον του εθνικού δικαστηρίου, σ' αυτό εναπόκειται να αποφανθεί επί των δικαστικών εξόδων. Τα έξοδα στα οποία υποβλήθηκαν όσοι υπέβαλαν παρατηρήσεις στο Δικαστήριο, πλην των ως άνω διαδίκων, δεν αποδίδονται.

Για τους λόγους αυτούς, το Δικαστήριο (πρώτο τμήμα) αποφαίνεται:

Το άρθρο 5, σημείο 3, του κανονισμού (ΕΚ) 44/2001 του Συμβουλίου, της 22ας Δεκεμβρίου 2000, για τη διεθνή δικαιοδοσία, την αναγνώριση και την εκτέλεση αποφάσεων σε αστικές και εμπορικές υποθέσεις, έχει την έννοια ότι εμπίπτει στο πεδίο εφαρμογής της εν λόγω διατάξεως αρνητική αναγνωριστική αγωγή με αντικείμενο να διαπιστωθεί η μη ύπαρξη ευθύνης εξ αδικοπραξίας ή οιονεί αδικοπραξίας.

(υπογραφές)